

VU Research Portal

Reactie consultatie concept wetsvoorstel transparantie maatschappelijke organisaties

van Veen, W.J.M.; Overes, C.H.C.; van der Ploeg, T.J.

2019

document version

Publisher's PDF, also known as Version of record

document license

Unspecified

[Link to publication in VU Research Portal](#)

citation for published version (APA)

van Veen, W. J. M., Overes, C. H. C., & van der Ploeg, T. J. (2019). *Reactie consultatie concept wetsvoorstel transparantie maatschappelijke organisaties*.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal ?

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

E-mail address:

vuresearchportal.ub@vu.nl

Reactie consultatie concept wetsontwerp transparantie maatschappelijke organisaties

Zuidas Instituut voor Financieel recht en Ondernemingsrecht (ZIFO)

Amsterdam, 21 februari 2019

Reactie concept wetsvoorstel transparantie maatschappelijke organisaties

I Inleiding

Het conceptwetsvoorstel strekt er toe dat maatschappelijke organisaties, waaronder religieuze en levensbeschouwelijke organisaties, grote donaties die zij hebben ontvangen openbaar maken. Stichtingen worden verplicht om hun balans en staat van baten en lasten openbaar te maken. Ten aanzien van de publicatieplicht van de balans en staat van baten en lasten, is reeds veel geschreven in het kader van een eerder wetgevingsinitiatief voorontwerp publicatieplicht stichtingen waarover in 2010 is geconsulteerd. Wij verwijzen voor wat betreft de publicatieplicht van de balans en de staat van baten en lasten naar het commentaar dat is gegeven in de reacties naar aanleiding van die consultatie.

In deze reactie ligt daarom de nadruk op de verplichting om gedetailleerde informatie over de herkomst van donaties van 15.000 euro of meer en de donateur daarvan openbaar te maken.

II Bedoeling van het concept wetsvoorstel

Het doel dat met het onderhavige concept wetsvoorstel wordt nagestreefd, is blijkens de concept memorie van toelichting primair het bestrijden van mogelijke beïnvloeding van een maatschappelijke organisatie die het gevolg kan zijn van afhankelijkheid van wat wordt aangeduid als een bepaalde financier. Die afhankelijkheid kan ertoe leiden, aldus de concept memorie van toelichting, dat het bestuur van de maatschappelijke organisatie kwetsbaar wordt voor beïnvloeding en niet langer relatief onafhankelijk de eigen koers kan bepalen. Dat wordt onwenselijk geacht, met name wanneer die invloed ertoe leidt dat het bestuur van de maatschappelijke organisatie zich laat verleiden tot (het verlenen van medewerking aan) gedrag dat indruist tegen de normen van de Nederlandse rechtsstaat, bijvoorbeeld omdat het een ontwrichtend karakter heeft, strafbaar van aard is of in strijd komt met de openbare orde. Het kan gaan om antidemocratisch, anti-integratief en onverdraagzaam gedrag, zoals afzondering van de samenleving dat leidt tot vervreemding en isolatie, het afwijzen van de democratische rechtsorde als samenlevingsvorm of het belemmeren van anderen in de uitoefening van hun vrijheden zoals het recht om niet te worden gediscrimineerd. Men kan ook denken aan aanzetten en (indirect) oproepen tot haat of discriminatie.¹

Door de transparantieverplichting op te leggen aan maatschappelijke organisaties die donaties ontvangen, kan een completer beeld worden verkregen van geldstromen naar die betreffende organisaties. De ontvanger van de financiering is een direct aanspreekpunt voor bijvoorbeeld gemeenten, donateurs of leden. De transparantieverplichting bewerkstelligt dat voor een ieder inzichtelijk wordt in hoeverre sprake is van financiering van maatschappelijke organisaties door donaties. De gedachte achter de regeling is dat doordat informatie over de donaties en de herkomst daarvan openbaar worden gemaakt, een completer beeld kan worden verkregen van geldstromen naar die betreffende organisaties.²

¹ Concept memorie van toelichting, p. 1.

² Concept memorie van toelichting, p. 3.

In de concept memorie van toelichting is onderkend dat de maatregelen een inbreuk maken op diverse grondrechten waaronder vrijheid van vereniging (artikel 8 Gw, artikel 11 EVRM), vrijheid van godsdienst (artikel 6 Gw, artikel 9 EVRM), vrijheid van meningsuiting (artikel 7 Gw, artikel 10 EVRM), recht op eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer (artikel 10 Gw, artikel 8 EVRM) en het verbod van discriminatie (artikel 1 Gw, artikel 14 EVRM). In de concept memorie van toelichting wordt evenwel met verwijzing naar adviezen van de Europese Commissie voor Democratie door Recht, betoogd dat met de voorgelegde maatregelen een legitiem doel wordt nagestreefd en dat de inbreuk die op de betrokken grondrechten wordt gemaakt bovendien proportioneel is.

III Reactie

In de concept memorie van toelichting wordt erkend dat de voorgelegde regeling inbreuk maakt op een aantal fundamentele rechten. De belangrijkste hiervan zijn wellicht de vrijheid van vereniging, de vrijheid van godsdienst, de vrijheid van meningsuiting en het recht op eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer.

Opvallend is dat de concept memorie van toelichting geen inzicht geeft waaruit de inbreuk op die rechten dan bestaat. Als op dit punt de wetgever geen inzicht geeft, bemoeilijkt dit de beoordeling van de legitimiteit van de gemaakte inbreuk. Het verdient aanbeveling dat in de toelichting helder uiteen wordt gezet, waaruit de inbreuk op de genoemde rechten precies bestaat.

Ons inziens wordt in ieder geval op de volgende wijzen inbreuk gemaakt:

- Ten aanzien van de donateurs van een schenking van 15.000 euro of meer, wordt inbreuk gemaakt op het recht op eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer. Van deze donateurs worden immers de identiteit en woonplaats bekend gemaakt. Doordat hun identiteit openbaar wordt gemaakt in combinatie met het bedrag en bovendien het doel waarvoor zij een donatie hebben gedaan, worden van hen persoonlijke en gevoelige eigenschappen aan het publiek prijsgegeven. Dit geldt in het bijzonder voor donaties aan religieuze organisaties omdat daarmee blijk wordt gegeven van de geloofsovertuiging van de donateur. De opmerkingen die hierover zijn gemaakt in de concept memorie van toelichting (p. 7) en waarvan de strekking is dat dit niet het geval *hoeft* te zijn omdat men ook een donatie kan doen om de in stand houding van het gebedshuis te steunen, overtuigt niet. Bovendien vrijwaart dit de donateur niet van de hierna geschetste bezwaren en gevaren. De donateurs worden door openbaarmaking van de genoemde informatie, blootgesteld aan de mogelijkheid dat zij vanwege hun geefgedrag en/of -potentie worden lastig gevallen door anderen die ook voor een donatie in aanmerking wensen te komen. Een ander risico is dat op hen vanwege hun geefgedrag kritiek en daaruit afgeleide persoonlijke overtuigingen wordt uitgeoefend door personen uit hun omgeving of door derden. Die kritiek kan publiekelijk plaats vinden en zeker binnen bepaalde kringen gemakkelijk de vorm aannemen van een aanval op hun reputatie en kan zelfs leiden tot intimidatie of fysieke dreiging gericht op hun persoon. Het is dan ook volstrekt begrijpelijk en legitiem dat donateurs als regel niet in de openbaarheid wensen te treden.
- Het lijkt geen gewaagde veronderstelling dat de voorgelegde regeling tot gevolg heeft dat het doen van grotere donaties onaantrekkelijk wordt. Blijkens jurisprudentie van het Europese Hof voor de Rechten van de Mens, hierna aangeduid als het 'Europees Hof', omvat de vrijheid van meningsuiting in samenhang met het recht op eigendom ex art. 1 Eerste Protocol bij het EVRM, ook het recht op het doen van donaties.³ Dit impliceert dat de onderhavige regeling

³ Europees Hof voor de Rechten van de Mens, 19 februari 1998, *Bowman v. The United Kingdom*.

ook inbreuk maakt op de vrijheid van meningsuiting, in samenhang met het recht op eigendom ex art. 1 Eerste Protocol bij het EVRM, in relatie tot donateurs.

- Ten aanzien van de betrokken maatschappelijke organisaties is sprake van een inbreuk op de vrijheid van vereniging en de vrijheid van godsdienst. Deze vrijheden impliceren volgens vaste rechtspraak van het Europese Hof, het recht om een zelfstandige entiteit op te richten ten einde het beoogde doel duurzaam te kunnen nastreven. Dit impliceert tevens het recht om de voor het realiseren van het doel benodigde financiële middelen te verwerven.⁴ Door de voorgelegde regeling worden maatschappelijke organisaties op dit punt in hun mogelijkheden gehinderd. Op de donateur zal de voorgelegde regeling waarschijnlijk een afschrikwekkende werking hebben bij het doen van grote donaties. Dit, vanwege de hierboven geschetste risico's die daaraan voor hen zijn verbonden. Maar ook omdat de voorgelegde regeling uiteindelijk berust op een generieke argwaan jegens personen die een grote donatie hebben gedaan. Voor maatschappelijke organisaties wordt het om diezelfde reden minder aantrekkelijk om grote donaties te accepteren: Zij zullen gemakkelijk in een positie kunnen worden gebracht waarin zij zich genooddaakt voelen om zich publiekelijk te verdedigen indien zij een of meer grote donaties hebben ontvangen.
- Voorts lijkt de vrijheid van meningsuiting van de betrokken maatschappelijke organisaties in het geding te zijn. Het doel van de voorgelegde regeling is immers mede, zo blijkt uit de concept memorie van toelichting, dat wordt voorkomen of bestreden dat door of vanwege van een maatschappelijke organisatie bepaalde als onwenselijk beschouwde uitingen worden gedaan.

Een andere kwestie is dat mogelijk ook het recht op het vrij verkeer van kapitaal in het geding is. De voorgelegde regeling maakt het immers onaantrekkelijker om grote donaties te doen aan in Nederland gevestigde maatschappelijke organisaties dan aan maatschappelijke organisaties in andere lidstaten waar een soortgelijke regeling niet van toepassing is. Wij laten dit punt rusten.

De door het concept wetsvoorstel voorgelegde regeling, maakt een forse inbreuk op de hierboven genoemde vrijheden. In de toelichting wordt terecht opgemerkt dat een inbreuk desondanks gerechtvaardigd kan zijn, maar hiervoor dient aan een aantal cumulatief geldende vereisten te zijn voldaan. Aan deze vereisten wordt in de concept memorie van toelichting slechts zeer summier aandacht besteed.

De bedoelde vereisten zijn dat alleen geoorloofd zijn beperkingen die:

- (i) bij de wet zijn voorzien;
- (ii) in een democratische samenleving noodzakelijk zijn;
- (iii) in het belang van de nationale veiligheid, de openbare veiligheid of het economisch welzijn van het land, het voorkomen van wanordelijkheden en strafbare feiten, de bescherming van de gezondheid of de goede zeden of voor de bescherming van de rechten en vrijheden van anderen.⁵

⁴ Zie o.m. Van der Ploeg/Van Veen/Versteegh, *Civil Society in Europe, Minimum norms and optimum conditions of its regulation*, Cambridge University Press, 2017, par. 5.I.3.

⁵ Voor de goede orde zij vermeld dat de catalogoog van belangen die een inbreuk rechtvaardigen minder uitgebreid is ten aanzien van de vrijheid van godsdienst dan ten aanzien van de vrijheid van vereniging en het recht op privacy. Men raadplege de desbetreffende bepalingen. Het zou niet misstaan indien hierop in de concept memorie van toelichting nader zou worden ingegaan.

Om met het laatste vereiste te beginnen, de belangen die de voorgelegde regeling beoogt te beschermen zijn volgens de concept memorie van toelichting de bescherming van de openbare veiligheid, het voorkomen van wanordelijkheden en strafbare feiten en de bescherming van de rechten en vrijheden van anderen.⁶ De betrokken criminele activiteiten zouden betreffen het witwassen van geld, fraude en terrorisme financiering.⁷

Bij de legitimiteit van de voorgelegde maatregelen kunnen vanuit het oogpunt van de bescherming van de betrokken fundamentele rechten vraagtekens worden geplaatst. In de concept memorie van toelichting wordt in vage termen gesproken over ‘onwenselijke beïnvloeding’ en ‘misbruik van vrijheden’. In het kader van de rechtmatigheidstoetsing van de restricties zijn deze begrippen niet overtuigend. Het oogmerk om ‘anti-integratief en onverdraagzaam gedrag’ te bestrijden, zal naar verwachting enige nadere uitleg vergen bij het Europese Hof in verband met de wens tot bescherming van de rechten van minderheden.

Aangenomen wordt voorts dat een inbreuk op de vrijheid van meningsuiting vereist dat de uiting of de mogelijke reactie daarop van anderen ‘poses a *clear and present danger* to the goods, rights or freedom of others that the government seeks to protect’.⁸ Dat sprake is van een dergelijk duidelijk en concreet gevaar wordt in de concept memorie van toelichting niet gesteld.

Een opmerking die in dit verband gemaakt kan worden, is dat in het in de concept memorie van toelichting⁹ opgenomen citaat uit een van de rapporten van de Venice Commission, waarop blijkens de memorie van toelichting zwaar is geleund bij het opstellen van het concept wetsvoorstel, is vermeld: “Ensuring transparency is also a legitimate aim.” Dit standpunt vindt, zoals blijkt uit hetgeen hierboven is geschreven, geen steun in het EVRM en is daarom onjuist. De vraag dringt zich op of het aanbeveling verdient om een evident onjuiste uitspraak zo’n prominente positie te laten innemen in de memorie van toelichting. Hierdoor wordt ten minste de indruk gewekt dat de regering van mening is dat het opleggen van de onderhavige verplichtingen niet heel serieus behoeft te worden genomen althans niet zeer problematisch wordt geacht.

In de jurisprudentie van het Europese Hof – waarnaar in de in de concept memorie van toelichting genoemde rapporten van de Venice Commission niet of nauwelijks is verwezen, zijn vaker de twee eerste toetsingscriteria van belang voor het antwoord op de vraag of een beperking toelaatbaar is of niet.¹⁰ Dit zal voor de onderhavige bepaling niet anders zijn. Ook ten aanzien van deze vereisten is er grond voor twijfel of de voorgelegde regeling toelaatbaar is, zoals hieronder wordt uiteengezet

Voorzien bij wet

De memorie van toelichting vermeldt op p. 5: “Door de transparantieplichting wettelijk vast te leggen is de verplichting kenbaar en voorzienbaar.” In de jurisprudentie van het Europese Hof is evenwel een aantal vereisten ontwikkeld waaraan moet zijn voldaan om te kunnen gelden als een beperking die bij wet is voorzien. Een van die vereisten is dat de beperkingen voldoende duidelijk en publiekelijk bekend zijn. Een burger moet in staat zijn om vooraf in redelijkheid te kunnen vaststellen of en hoeverre hij door de maatregel wordt getroffen. Bovendien moet er zijn voorzien in adequate rechtsbescherming. Het is de vraag of de regeling zoals die is opgenomen in het concept wetsvoorstel voldoet aan deze vereisten. De voorgelegde regeling voorziet immers ook in de mogelijkheid dat

⁶ Concept memorie van toelichting, p. 5.

⁷ Concept memorie van toelichting, p. 3.

⁸ Zie o.m. Van der Ploeg/Van Veen/Versteegh, *Civil Society in Europe, Minimum norms and optimum conditions of its regulation*, Cambridge University Press, 2017, par. 2.3.2.

⁹ MvT, p. 4.

¹⁰ De geïnteresseerde lezer zij verwezen naar Van der Ploeg/Van Veen/Versteegh, *Civil Society in Europe, Minimum norms and optimum conditions of its regulation*, Cambridge University Press, 2017, par. 2.3.

bepaalde categorieën van organisaties van de verplichting worden vrijgesteld en dat in voorkomende gevallen een ontheffing kan worden verleend van verplichting tot publicatie van (bepaalde) gegevens van de donateur. Zo bepaalt art. 2 lid 7:

“7. Op verzoek van een maatschappelijke organisatie blijft in het donatieoverzicht openbaarmaking van de gegevens over de naam en de woonplaats van degene van wie de donatie is ontvangen achterwege, indien dit naar het oordeel van de Minister voor Rechtsbescherming gelet op het belang van de veiligheid van die persoon is aangewezen.”

En art. 2 lid 10:

“10. Bij algemene maatregel van bestuur kunnen organisaties die aan nader te bepalen voorwaarden voldoen, geheel of gedeeltelijk worden vrijgesteld van de verplichting bedoeld in het eerste lid.”

Het is vooralsnog onduidelijk aan de hand van welke criteria wordt beoordeeld of en in hoeverre een organisatie aan de publicatieverplichting zal worden onderworpen. In de concept memorie van toelichting wordt weliswaar gerefereerd aan het opstellen van objectieve criteria die in deze lacunes moeten gaan voorzien, maar dat laat onverlet dat zij nog niet bekend zijn. Het zal voorts mede afhangen van de inhoud van die criteria – nadat zij zijn ontwikkeld en gepubliceerd - of de beperkingen geoorloofd zijn. Daarmee is uiteindelijk het toepassingsbereik van de in de voorgelegde regeling besloten inbreuken, niet adequaat en kenbaar afgebakend. De voorgelegde regeling voldoet daarom naar onze mening (vooralsnog) niet aan de vereisten die in jurisprudentie van het Europese Hof zijn ontwikkeld en waaraan moet zijn voldaan om toelaatbaar te kunnen zijn.

Overigens wordt in de concept memorie van toelichting tentatief aangegeven dat wordt gedacht aan een vrijstelling van organisaties die hun financiële gegevens openbaar moeten maken. Aangezien alle ANBI's hun gegevens openbaar moeten maken, en kerkgenootschappen als regel de ANBI status hebben, en bovendien door invoering van het onderhavige wetsvoorstel alle stichtingen verplicht zullen worden hun financiële gegevens openbaar te maken, zou een vrijstelling van deze aard nut en noodzaak van de voorgelegde regeling verder ondermijnen.¹¹

Noodzakelijk in een democratische samenleving

Het vereiste dat de beperking noodzakelijk moet zijn in een democratische samenleving, heeft in de jurisprudentie van het Europese Hof veel aandacht gekregen. Een belangrijk aspect hierbij is dat de inbreuk proportioneel dient te zijn. Het proportionaliteitsvereiste is in de jurisprudentie van het Europese Hof zo omschreven dat de beperkende maatregel “the only conceivable way” is,¹² waardoor het beoogde doel kan worden bereikt. Een inbreuk mag niet verder gaan dan noodzakelijk is om het doel te bereiken. Indien een ander, minder ingrijpende maatregel mogelijk is, is een zwaarder middel niet toegestaan.

Een minder ingrijpende maatregel zou bijvoorbeeld kunnen zijn dat maatschappelijke organisaties een bestand moeten bijhouden waarin de onderhavige gegevens van donateurs moeten worden bijgehouden en dat die aan een daartoe aangewezen autoriteit moeten worden verstrekt. Hierbij is dan nog een keuze te maken dat dit slechts dient te geschieden op basis van een verzoek indien er vermoedens zijn van mogelijke misstanden of dat dit dient te geschieden op gezette tijden. Een dergelijke, veel minder ver gaande maatregel lijkt niet te zijn overwogen, terwijl zij niet op voorhand ongeschikt lijkt.

Een ander aspect dat hierbij moet worden betrokken, is dat de vraag moet worden gesteld of en in hoeverre de huidige instrumenten niet reeds voldoende zijn om het beoogde resultaat te bereiken. In

¹¹ Concept memorie van toelichting, p. 12.

¹² Europees Hof voor de Rechten van de Mens 30 juni 1993, *Sigurdurjónsson v. Iceland*, para. 41.

relatie tot het onderhavige wetsvoorstel dringt zich in het bijzonder op dat Nederland reeds wetgeving heeft die ertoe strekt (ongebruikelijke en criminele) geldstromen aan het licht te brengen. Hierbij doelen wij op de *Wet ter voorkoming van witwassen en financieren van terrorisme*.¹³ In de concept memorie van toelichting wordt in het geheel niet ingegaan op de werkzaamheid en/of het potentieel van deze wet ten behoeve van de realisering van de doeleinden die met het concept wetsvoorstel worden nagestreefd. Daarvoor lijkt bepaald wel aanleiding aangezien het verkrijgen van zicht op de herkomst van (grote) donaties het belangrijkste doel van de voorgelegde regeling is.

De concept regeling maakt een vergaande inbreuk op diverse grondrechten. Zo voorziet de regeling erin dat er tot de persoon van de donateur herleidbare gegevens openbaar moeten worden gemaakt én gedurende een periode van zeven jaar openbaar zullen blijven. Dit is, zoals hierboven is uiteengezet, een maatregel die diep ingrijpt in de persoonlijke levenssfeer van de donateur, terwijl personen die een donatie doen als regel volstrekt legitieme redenen hebben om anoniem te willen blijven.

Voor al openbaarheid van donaties aan kerkgenootschappen ligt, zoals hierboven uiteengezet, buitengewoon gevoelig. In de concept memorie van toelichting wordt weliswaar gesuggereerd dat een dergelijke donatie nog niets hoeft te zeggen over de religieuze overtuiging van de donateur, maar dit argument overtuigt niet. In dit verband is behalve schending van het recht op privacy, ook strijd met art. 9 van de Europese Algemene Verordening gegevensbescherming te vrezen.

De voorgelegde regeling is voorts door malafide partijen gemakkelijk te omzeilen. Dit kan bijvoorbeeld door donaties die het drempelbedrag niet overschrijden, via verschillende tussengeschakelde entiteiten te laten verlopen, waardoor ook voor de ontvanger van de donaties niet bekend is van wie de gelden uiteindelijk afkomstig zijn. De maatregel zal daarom naar verwachting niet effectief zijn om het vermeende misbruik te kunnen waarnemen.

De voorgelegde maatregel voldoet, concluderend, naar wij menen niet aan de proportionaliteitseis. Er is niet gebleken of aannemelijk gemaakt dat het beoogde resultaat niet met een minder ingrijpende maatregel kan worden bereikt. Ook is niet gebleken dat een minder ingrijpende maatregel is overwogen. Evenmin lijkt de vraag te zijn gesteld of de reeds bestaande middelen om verdachte en criminele geldstromen te detecteren, ter bereiking van het beoogde doel toereikend zijn of ingezet zouden kunnen worden. Naar verwachting is de voorgelegde regeling bovendien niet geschikt om het beoogde doel te bereiken omdat zij door (vermeend) malafide partijen gemakkelijk kan worden omzeild.

IV Afronding

Nederland heeft internationaal een uitstekende reputatie en ‘rating’ als het gaat om haar wetgeving en (bestuurlijke) cultuur ten aanzien van maatschappelijke organisaties.¹⁴ Invoering van een regeling als de onderhavige die verplicht tot openbaarmaking van de identiteit van (bepaalde) donateurs zou de reputatie van Nederland op dit terrein veel schade berokkenen. Het zou Nederland positioneren te midden van landen als Rusland en Hongarije. De vraag zou moeten zijn of dit werkelijk wenselijk is.

Indien ingrijpen al noodzakelijk mocht zijn om criminele en staatsondermijnende activiteiten te kunnen bestrijden, moeten hiervoor intelligentere en minder ingrijpende oplossingen kunnen worden

¹³ Voluit: Wet van 15 juli 2008, houdende samenvoeging van de Wet identificatie bij dienstverlening en de Wet melding ongebruikelijke transacties (Wet ter voorkoming van witwassen en financieren van terrorisme).

¹⁴ Zie Lilly Family School of Philanthropy Global Philanthropy Indices 2018, te raadplegen via <https://philanthropy.iupui.edu/research/globalindices.html>

gevonden. Deze zouden kunnen zijn gelegen in efficiënter gebruik van reeds bestaande wettelijke middelen die in het leven zijn geroepen om verdachte en criminele geldstromen te detecteren.

Dit is noodzakelijk niet alleen omdat de voorgelegde regeling op gespannen voet staat met fundamentele rechten en vrijheden van organisaties en individuen, maar ook omdat zij niet effectief zal zijn om werkelijk malafide partijen te weren.

Zuidas Instituut voor Financieel recht en Ondernemingsrecht (ZIFO)

Het ZIFO is een wetenschappelijk platform voor onderzoekers, talentvolle studenten en wetenschappelijk georiënteerde juristen werkzaam in de rechtspraktijk en het bedrijfsleven. Het stelt zich ten doel om actuele, voor de rechtspraktijk relevante onderwerpen te behandelen op het terrein van het financiële recht en het ondernemingsrecht, in het bijzonder die welke (nog) niet in wetgeving zijn vervat of waarvoor wetgeving of wetswijziging in voorbereiding is. Hierbij stelt het ZIFO de maatschappelijke rol van het recht centraal alsook de vraag in welke richting het recht zich zou dienen te ontwikkelen.

Deze reactie is van de hand van mr.dr. C.H.C. Overes, prof. mr. T.J. van der Ploeg en prof. mr. W.J.M. van Veen.

Tot nadere toelichting zijn wij desgewenst gaarne bereid.